

“RIVOJLANISHDAGI BUZILISHLAR (DIZONTOGENEZ) BILAN BOG‘LIQ DIAGNOSTIKA”

*Ibragimova Durdona Dilmurod qizi Alfraganus Universiteti
Pedagogika fakulteti Maxsus pedagogika yo‘nalish 1- bosqich talabasi*

*Utbasarova Umida Alfraganus Universiteti Pedagogika fakulteti
kafedra o‘qituvchisi*

Аннотация:

Maqolada dizontogenez tushunchasi, uning kelib chiqishi, sabablari va asosiy turlari yoritilgan. Psixik dizontogenezning shakllari — retardatsiya va asinxroniya, shuningdek, biologik va ijtimoiy omillarning ta’siri tahlil qilinadi. V.V. Kovalevning qarashlari asosida postnatal rivojlanishdagi buzilishlar muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: dizontogenez, ontogenez, ruhiy rivojlanish, retardatsiya, asinxroniya, psixik funksiyalar, maxsus pedagogika, alohida yordamga muxtoj bolalar.

Аннотация

В статье рассматривается понятие дизонтогенеза, его происхождение, причины и основные типы. Анализируются формы психического дизонтогенеза — ретардация и асинхрония, а также влияние биологических и социальных факторов. Обсуждаются нарушения постнатального развития на основе взглядов В.В. Ковалева.

Ключевые слова: дизонтогенез, онтогенез, психическое развитие, ретардация, асинхрония, психические функции, специальная педагогика, дети, нуждающиеся в особой помощи.

Abstract

This article explores the concept of dysontogenesis, its origins, causes, and main types. It analyzes the forms of psychological dysontogenesis—retardation and asynchrony—as well as the influence of biological and social factors. Postnatal developmental disorders are discussed based on the views of V.V. Kovalev.

Keywords: dysontogenesis, ontogenesis, psychological development, retardation, asynchrony, mental functions, special pedagogy, children with special needs.

Dizontogenez-ontogenezning har qanday bosqichida organizm rivojlanishining buzilishi.

Dizontogenez tushunchasini Klinist Shvalbe 1927-yil fanga kiritgan.

Postnatal dizontogenezning asosiy tarkibiy qismlaridan biri psixik dizontogenez bo‘lib, V.V. Kovalev miya tuzilmalari va funksiyalarining yetilishining buzilishi natijasida bolalik va o‘smirlik davrida psixik rivojlanish buzilishi deb belgilaydi.

Dizontogenez sabablari:

Biologik: irsiy, daun, homila paytidagi buzilish, tug‘ruq patologiyalari, markaziy nerv sistemasiga olib keluvchi erta kasalliklar.

Ijtimoiy: ijtimoiy muhit, bola bilan muloqot yo‘qligi.

An‘anaga ko‘ra, klinistlar psixik dizontogenezning ikki asosiy turini ajratib o‘tishadi.

Retardatsiya (zaiflik)

Asinxroniya(mos kelmaslik)

Bolaning xoh ona qornida,xoh tug'ilgandan keyin rivojlanishi uchun zarur bo'lgan ma'lum shart-sharoitlarning buzilishi turli xil jismoniy yoki ruhiy rivojlanish nuqsonlari,kamchiliklarga olib kelishi mumkin.

Xulosa:

Jamoamiz tomonidan olib borilgan kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, bolalarning psixik rivojlanishida eng muhim omil bu – vaqtida berilgan e'tibor va mehrdir. Ayniqsa, bola bilan to'g'ri muloqot qilinmasligi, uning hissiy holatini tushunmaslik turli rivojlanish muammolariga olib kelmoqda. Biz ko'rgan holatlarda biologik muammolar bilan bir qatorda, oddiygina ota-onaning yetarli muloqot qilmasligi ham bolaning psixik rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatgan. Bu esa, dizontogenezni erta aniqlash va unga to'g'ri yondashuvni yanada dolzarb masalaga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kovalev V.V. (1985). Psixik buzilishlar va rivojlanishdagi og'ishlar. Moskva: Meditsina.
2. Lebedinskiy V.V. (2000). Psixik rivojlanishning buzilishlari. Moskva: Akademiya.
3. Shvalbe Klinist. (1927). Dizontogenez tushunchasi bolalar psixiatriyasida (ilmiy maqola).
4. Mastyukova E.M. (1997). Bolaning neyropsixologik rivojlanishi. Moskva: Vldos.
5. Sattorova M.X. (2019). Defektologiya asoslari. Toshkent: O'zbekiston.
6. Jeleznyak I.I., Smirnova Ye.O. (2011). Bola yoshidagi dizontogenez. Sankt-Peterburg: Piter.